

GARĪGA CILVĒKA UN CILVĒCES VADĪBA

Priekšvārds

Turpmāk piedāvātajos iztirzājumos tiek atstāstīts lekciju saturs, kuras ir tikušas noturētas šī gada jūnijā Kopenhāgenā pēē Skandināvijas Teosofiskās biedrības kopsapulces. Tātad, šeit sniegtais ir ticis pateikts klausītājiem, kuri ir pazīstami ar gara zinātni jeb teosofiju. Tas ir viscaur uzbūvēts uz pamatiem, kas ir sniegti manās grāmatās „Teosofija” un „Slepenzinātnes apraksts”. Ja šis darbs tiktu rokās kādam, kurš nav pazīstams ar šiem priekšnosacījumiem, tad viņam tas būtu jāuzskata par kuriozu tīrās fantastikas izvirzumu. Minētās grāmatas sniedz zinātnisku pamatojumu visam šeit pateiktajam.

Lai arī es pilnīgi pārstrādāju stenogrāfiskus pierakstus, tomēr šī grāmata tika publicēta ar nodomu saglabāt dzīvās runas raksturu. Tas šeit bija īpaši jāmin tādēļ, ka parasti es uzskatu, ka izklāstījumi, kas ir domāti lasīšanai, ir jāsniedz pavisam citādā formā nekā ir tā, kas tiek lietota mutvārdu runā. Šo principu es ievēroju visos savos iepriekšējos darbos, ciktāl tie bija domāti drukāšanai. Ja es šoreiz atstāju šos izklāstījumus tuvu runātajam vārdam, tad tas notiek tādēļ, ka man ir iemesls publicēt šo darbu tieši šajā laika brīdī, bet pilnīga tā pārstrādāšana atbilstoši iepriekšminētajam principam prasītu ļoti daudz laika.

Minhene, 1911. gada 20. augusts
Rūdolfs Šteiners

Laikā, kad Rūdolfs Šteiners lasīja šeit par grāmatu pārstrādātās lekcijas (1911), viņš vēl darbojās Teosofiskajā biedrībā un tādēļ lietoja nosaukumus "Teosofija" un "teosofisks, lai arī vienmēr savu patstāvīgo gara pētījumu ziņā. (Skat. autora autobiogrāfiju "Mein Lebensgang", GA 28, Kap. XXX.)

I

Iedziļinājies pats sevī cilvēks drīz vien nonāks pie atziņas, ka bez patības, ko viņš aptver ar savām domām, jūtām un pilnībā apzinātiem gribas impulsiem, viņš nes sevī vēl otru, spēcīgāku Patību. Viņš ievēros, ka pakļaujas šai otrajai Patībai kā augstākai varai. Sākumā cilvēks katrā ziņā izjutis šo otro Patību kā zemāku būtni salīdzinājumā ar to, ko viņš aptver ar savu skaidro, pēc labā un patiesā tiečošos, pilnībā apzināto dvēseles būtni, un viņš vēlēšies pārvarēt šo zemāko būtni.

Taču, papētot sevi smalkāk, var uzzināt par šo otro Patību kaut ko citu. Ja cilvēks bieži atskatīsies uz savu dzīvi, uz to, ko viņš ir pārdzīvojis vai paveicis, viņš izdarīs attiecībā uz sevi visai īpatnēju atklājumu, un šī pieredze liksies viņam jo nozīmīgāka, jo vecāks viņš kļūs. Ja cilvēks sev jautā: 'Ko tu esi darījis vai runājis vienā vai citā savas dzīves posmā?', tad izrādās, ka viņš ir darījis ļoti daudz tāda, ko īstenībā sāk saprast, tikai sasniedzis atbilstošu vecumu. Tā, piemēram, viņš ir kaut ko izdarījis pirms septiņiem vai astoņiem gadiem, vai varbūt pirms divdesmit gadiem, par ko pilnīgi skaidri zina: 'Tikai tagad, pēc ilga laika tavs prāts sniedz tik tālu, ka tu vari saprast lietas, ko kādreiz esi darījis vai teicis.' Daudzi cilvēki negūst šādu pieredzi, jo viņi to nemeklē, taču ir ārkārtīgi auglīgi ik pa laikam ielūkoties savā dvēselē, jo brīdī, kad viņš ievēro: 'Īstenībā agrāk tu esi darījis lietas, kuras tikai tagad sāk saprast; toreiz tavs prāts vēl nebija tik nobriedis, lai saprastu visu, ko tu esi darījis vai teicis.' No brīža, kurā cilvēks izdara šāda veida atklājumu, izriet kaut kas līdzīgs sekojošam dvēseles pārdzīvojumam: cilvēks jūtas it kā kādas labvēlīgās varas, kas valda viņa būtnes dzīlēs, drošā apgādībā. Viņš sāk arvien vairāk uzticēties tam faktam, ka viņš tomēr nav viens pasaulē, proti, visaugstākajā šī vārda nozīmē un ka tas viss, ko viņš saprot, ko var apzināti darīt un runāt, principā ir tikai maza daļiņa no tā, ko viņš pasaulē paveic.

Ja bieži veic šādus vērojumus, tad to, ko teorētiski taču ir ļoti vienkārši saprast, var pacelt līdz pavisam praktiskam pielietojumam dzīvē. Teorētiski ir viegli saprast, ka cilvēks dzīvē netiktu nekur tālu, ja viņam viss, kas viņam ir jāveic, būtu jāveic pilnīgi apzināti, ar prātu pārredzot visas attiecības. Lai to saprastu teorētiski, atliek pārdomāt jautājumu, kurā dzīves posmā cilvēks paveic sevī pašā vissvarīgāko darbu? To viņš paveic laika posmā kopš piedzimšanas aptuveni līdz tam brīdim, līdz kuram viņš sevi vēl var atcerēties, kad vēlākajā dzīvē atskatās uz savas dzīves apritējušiem gadiem. Ja cilvēks domā par to, ko viņš ir darījis

pirms trijiem, četriem, pieciem gadiem un vēl tālāk atpakaļ, viņš nonāk līdz kādam noteiktam laikam savā bērnībā; tālāk viņš nevar atskatīties. Kas ir bijis pirms tam, cilvēkam var pastāstīt viņa vecāki vai citas personas, bet paša atmiņas sniedzas tikai līdz noteiktai robežai. Tas tad arī ir laika brīdis, kad cilvēks ir iemācījies justies kā Es. Cilvēkiem, kuru atmiņa nepārsniedz normu, vienmēr ir jābūt tādai robežai dzīvē. Taču jau pirms šī brīža cilvēka dvēsele ir paveikusi vissvarīgāko darbu un nekad vēlāk, sasniedzis savu pilnu apziņu, cilvēks nevar paveikt sevī tik lielisku un varenu darbu, kādu viņš paveic savas bērnības gados ar dvēseles dziļēs mītošajiem zemapziņas spēkiem. Ir zināms, ka piedzimstot cilvēks ienes fiziskajā pasaulē to, ko ir atnesis sev līdzi kā agrāko Zemes dzīvju augļus. Piemēram, jaunpiedzimušajam fiziskās smadzenes ir vēl ļoti nepilnīgs darbarīks. Cilvēka dvēselei šis darbarīks ir jāizstrādā smalkāk, lai ar tā palīdzību varētu izpaust visu, uz ko tā ir spējīga. Faktiski cilvēka dvēsele, pirms tā kļūst pilnīgi apzināta, strādā pie smadzenēm tādējādi, ka izveido tās par darbarīku, kas var tikt lietots, lai izdzīvotu visas spējas, talantus, īpašības utt., kas dvēselei piemīt kā tās agrāko Zemes dzīvju sasniegums. Šis darbs pie paša miesas tiek veikts, vadoties pēc redzespunktiem, kas ir viedāki par visu to, pēc kā cilvēks var vadīties strādājot ar sevi vēlāk, būdams pie pilnas apziņas. Un vēl vairāk, šajā laikā cilvēkam ne tikai plastiski jāizstrādā savas smadzenes, bet viņam turklāt ir jāapgūst vēl trīs viņa Zemes esamībai vissvarīgākās prasmes.

Pirmkārt, viņš iemāca paša ķermenim orientēties telpā. Mūsdienu cilvēks īsti nenovērtē, kas ar to tiek pateikts. Ar to tiek skarta viena no būtiskākajām cilvēka atšķirībām no dzīvnieka. Dzīvnieks jau no paša sākuma ir nolēmts saglabāt savu līdzsvara stāvokli kādā noteiktā veidā; vienam dzīvniekam ir paredzēts rāpot, citam peldēt utt.. Dzīvnieks no paša sākuma ir tā organizēts, ka nostājas telpā tam paredzētajā veidā, un tas tā ir līdz pat cilvēkam līdzīgajiem zīdītājiem. Ja zoologi padomātu par šo faktu, viņi varbūt mazāk uzsvērtu to, ka, piemēram, cilvēkam un dzīvniekam ir tik un tik daudz līdzīga veida kaulu un muskuļu, jo tas ir mazāk ievērojams fakts, nekā tas, ka cilvēks piedzimstot nesāņem pilnīgu pamatu savām līdzsvara attiecībām. Viņam tas vispirms ir pašam jāizveido. Ir svarīgi tas, ka cilvēkam ir jāstrādā pašam pie sevis, lai no būtnes, kas neprot staigāt, padarītu sevi par tādu, kas var iet taisni izslējusies. Cilvēks pats ir tas, kas piešķir sev vertikālo stāju, nodrošina savu līdzsvara stāvokli telpā. Viņš pats nodibina attiecības ar smaguma spēku. Pats par sevi saprotams, ka kādam, kurš negrib iedzījināties šajā lietā, būs viegli apstrīdēt pateikto ar šķietami labu pamatojumu. Var teikt, ka cilvēks ir tāpat organizēts savai taisnajai gaitai, kā, piemēram, rūpuļi rāpošanai. Aplūkojot šo lietu precīzāk, var atklāt, ka dzīvnieka stāvokli telpā nodrošina viņa īpatnējā organizācija. Savukārt cilvēkam tā ir dvēsele, kas nodibina attiecības ar telpu un savalda organizāciju.

Otrs, ko cilvēks pats sev iemāca, proti, tās būtnes vadībā, kas kā viena un tā pati pāriet no iemiesošanās iemiesošanā, ir runa. Ar tās starpniecību viņš nodibina ar saviem līdzcilvēkiem tādas attiecības, kuras padara viņu par garīgās dzīves nesēju, kas caur viņu ienāk fiziskajā pasaulē. Jau ne vienu reizi vien ar labu pamatojumu tika uzsvērts, ka cilvēks, ticis pārņests uz neapdzīvojamu salu, kamēr viņš vēl neprot runāt, ja viņam blakus nebūtu citu cilvēku, nebūtu to iemācījis. Tas, ko mēs saņemam kā iedzimtas spējas, kas mūsos ir iedēstīts vēlākajiem gadiem tā, ka tas pakļaujas iedzimtības principiem, nav atkarīgs no līdzcilvēku klātesamības. Cilvēkā, piemēram, no paša sākuma, jau pateicoties iedzimtībai, ir ielikts pamats tam, lai septītajā dzīves gadā viņam nomainītos zobi. Šai ziņā viņš varētu uzturēties uz neapdzīvojamās salas; ja vien viņam būtu iespēja augt, viņam nomainītos arī zobi. Savukārt runāt viņš iemācās tikai tad, ja viņa dvēseles būtne tiek rosināta kā tāda, kā tas, kas tiek pārņests no dzīves dzīvē. Laikā, kad cilvēkam vēl nav Es apziņas, viņam ir jāizveido iedīglis savas balsenes attīstībai. Pirms laika, līdz kuram viņš, atskatoties uz savu dzīvi, sevi atceras, viņam ir jāieliek pamats savas balsenes formai, proti, tā, lai balsene varētu kļūt par runas orgānu.

Tad ir vēl trešais, par ko ir mazāk zināms, ka cilvēks to iemācās pats no sevis, no tā, ko viņš nes sevī no iemiesojuma iemiesojumā. Tā ir dzīve paša domu pasaulē. Smadzeņu apstrādāšana tiek veikta tādēļ, ka smadzenes ir domāšanas instruments. Šis orgāns dzīves sākumā vēl ir plastisks tieši tādēļ, ka cilvēkam pašam ir jāpiešķir tam tāda forma, lai tas varētu būt par viņa domāšanas instrumentu tās būtnes ziņā, kas tiek pārņesta no dzīves dzīvē. Smadzenēm, kādas tās ir tieši pēc piedzimšanas, bija jākļūst tādām atbilstoši no vecākiem, vecvecākiem un tā tālāk iemantotiem spēkiem. Taču cilvēkam savā domāšanā jāizpauž tas, kas viņš ir kā īpaša būtne atbilstoši savām agrākajām dzīvēm. Tādēļ pēc tam, kad viņš līdz ar piedzimšanu kļūst fiziski neatkarīgs no vecākiem, vecvecākiem un tā tālāk, viņam ir jāpārveido sava smadzeņu konfigurācija, kuru viņš ir iemantojis.

Var redzēt, ka pašos pirmajos savas dzīves gados cilvēks paveic ārkārtīgi svarīgu darbu. Viņš strādā pats pie sevis augstākās gudrības ziņā. Ja tas būtu atkarīgs no viņa paša gudrības, viņš patiesi nevarētu paveikt

to, kas viņam ir jāpaveic pašā dzīves sākumā bez šīs gudrības. Kādēļ tas viss tiek veikts ar spēkiem, kas ceļas no dvēseles dziļēm, kas atrodas ārpus apziņas? Tas notiek tā iemesla dēļ, ka cilvēks pirmajos savas dzīves gados ar savu dvēseli, ar visu savu būtni ir daudz vairāk pieslēgts garīgajām augstāko hierarhiju pasaulēm, nekā tas ir vēlāk. Gaišreģim, kurš ir izgājis garīgo attīstību un var izsekot īstos garīgos procesus, brīdī, kad cilvēks iegūst savu Es-apziņu tā, ka vēlāk, atskatoties uz savu dzīvi, viņš var atcerēties sevi līdz šim brīdim, tāpat, gaišreģim te parādās kaut kas ārkārtīgi svarīgs. Kamēr tas, ko mēs saucam par „bērna auru”, pirmajos dzīves gados aplido bērnu kā brīnišķīga cilvēciski-pārcilvēciska vara – tā aplido, ka šī bērna aura, pati augstākā cilvēka daļa, visur sniedzas garīgajā pasaulē, tad tajā brīdī, līdz kuram cilvēks var sevi atcerēties, šī aura ieiet dziļāk cilvēkā iekšā. Atskatoties cilvēks var sajūst sevi līdz šim laika brīdim kā kopsakarīgu Es tādēļ, ka tas, kas agrāk bija savienots ar augstākām pasaulēm, tad ir iegājis viņa Es'ā. Kopš tā laika apziņa pati veido saikni ar ār pasauli. Bērnbā tas vēl nenotiek. Tad cilvēks uztver lietas tā, it kā tās aplidotu viņu kā sapņu tēli. Tāpat, ar gudrību, kas nav viņā, cilvēks strādā pie sevis. Šī gudrība ir varenāka, aptverošāka nekā visa vēlākā apzinātā gudrība. Ar laiku šī gudrība cilvēka dvēselē satumst, tā tiek nomainīta ar apzinātību. Tā darbojas no garīgās pasaules dziļi ķermeniskumā iekšā tā, ka cilvēks ar gara spēkiem var veidot savas smadzenes. Ne bez pamatojuma var teikt, ka no bērna var mācīties arī visgudrākais, jo tas, kas bērnam strādā, ir gudrība, kas vēlāk neienāk apziņā un caur kuru cilvēkam ir it kā „telefona pieslēgums” garīgajām būtnēm, kuru pasaulē viņš atrodas starp nāvi un jaunu piedzimšanu. No šīs pasaules bērna aurā strāvo vēl kaut kas, un tā cilvēks kā atsevišķa būtne ir pakļauts visas garīgās pasaules, kurai viņš pieder, vadībai. Garīgie spēki vēl strāvo bērnam no šīs pasaules. Tie pārstāj strāvēt laika brīdī, līdz kuram sniedzas normālā atmiņa. Šie spēki padara cilvēku spējīgu nostādīt sevi noteiktās attiecībās ar smaguma spēku. Tie formē arī viņa balseni, viņa smadzenes tā, ka tās kļūst par dzīvu instrumentu domu, sajūtu un gribas izpausmi.

Tas, kas visaugstākajā mērā piemīt bērnbai, proti, ka šajā dzīves posmā cilvēks strādā no savas Patības, kas vēl atrodas tiešā saistībā ar augstākajām pasaulēm, tas līdz zināmai pakāpei saglabājas arī vēlākajā dzīvē, neskatoties uz to, ka attiecības izmainās norādītajā ziņā. Kad cilvēks vēlākajā dzīves posmā jūt, ka viņš pirms gadiem ir izdarījis vai teicis šo vai to, ko tikai tagad mācās saprast, tas nozīmē, ka agrāk viņš tieši ļāvās augstākās gudrības vadībai. Tikai pēc gadiem cilvēks ir ticis tiktāl, lai gūtu ieskatu savas toreizējās izturēšanās cēloņos. Pēc tā var just, ka tūlīt pēc piedzimšanas cilvēks vēl nav pilnīgi atstājis pasauli, kurā viņš uzturējās pirms nonākšanas fiziskajā esamībā, un ka būtībā viņš nekad arī nevar pilnīgi no tās aiziet. Tas, ar ko cilvēks piedalās augstākajā garīgumā, ienāk fiziskajā dzīvē un seko viņam. Bieži gadās, ka cilvēks jūt: tas, kas manī ir gulējis, ir ne tikai augstākā Patība, kurai pamazām ir jātiek izveidoti, tas ir kaut kas, kas jau ir klāt un kas tik bieži padara mani spējīgu izaugt pāri sev pašam.

Tas viss, ko cilvēks var radīt kā ideālus, kā mākslas darbus, bet arī tas viss, ko viņš var radīt kā dziedinošus spēkus paša ķermenī, ar kuru palīdzību pastāvīgi tiek izlīdzināti dzīves izraisītie kaitējumi, tas viss nenāk no parastā saprāta, bet gan no dziļākiem spēkiem, kas pirmajos gados strādā pie mūsu orientēšanās telpā, pie balsenes izveidošanas un pie smadzenēm, jo tie arī vēlāk ir tie paši spēki cilvēkā. Kad bieži vien kāda dzīves sagādātā kaitējuma gadījumā tiek teikts, ka ārējie spēki vairs nevarot mums līdzēt un ka mūsu organismam pašam no sevis esot jāattraisa tajā esošie dziedinošie spēki, tad ar to ir domāta kāda cilvēkā esoša un darboties spējīga gudrība. No tā paša avota nāk arī labākie spēki, ar kuru palīdzību cilvēks sasniedz garīgās pasaules izziņu, t.i., patieso gaišredzību.

Tagad rodas jautājums, kādēļ minētie augstākie spēki darbojas cilvēkā tikai pirmajos bērnbības gados?

Vienu atbildes pusi var dot viegli, jo tai ir darīšana ar sekojošo: ja šie augstākie spēki darbotos tādā pat veidā arī turpmāk, cilvēks vienmēr paliktu bērns; viņš nenasniegtu pilnu Es-apziņu. Viņa paša būtnē ir jātiek ieliktam tam, kas iepriekš ir darbojies no ārpusēs. Bet pastāv vēl svarīgāks iemesls, kas var vēl vairāk apgaismot mūs par cilvēka dzīves noslēpumiem nekā tikko pateiktais, un tas ir, lūk, kas. No gara zinātnes var uzzināt, ka cilvēka miesa, kāda tā ir pašreizējā Zemes attīstības stadijā, ir jāaplūko kā kaut kas tāds, kas ir izveidojies līdz savai pašreizējai formai no citiem stāvokļiem. Gara zinātnes pazinējiem ir zināms, ka šī evolūcija ir norisinājusies tādējādi, ka uz visu cilvēka būtni ir iedarbojušies dažādi spēki; noteikti spēki – uz fizisko miesu, citi – uz ētermiesu un citi – uz astrālo miesu. Cilvēka būtne ir nonākusi pie savas pašreizējās formas, pateicoties tam, ka uz to ir iedarbojušās tās būtnes, kuras mēs saucam par luciferiskām un arimaniskām. Šo spēku ietekmē cilvēka būtne ir kļuvusi noteiktā ziņā sliktāka, nekā tai būtu jābūtu tad, ja darbotos tikai tie spēki, kas nāk no garīgiem pasaules vadītājiem, kuri grib attīstīt cilvēci tālāk taisnā ceļā. Visu ciešanu, slimību un arī nāves cēlonis ir jāmeklē tajā faktā, ka bez būtnēm, kas attīsta cilvēku taisni uz priekšu, valda vēl luciferiskās un arimaniskās būtnes, kuras pārsvīturo taisno

attīstības līniju. Tajā, ko cilvēks atnes esamībā caur dzimšanu, ir kaut kas labāks nekā tas, ko viņš no tā var izdarīt vēlākajā dzīvē.

Pirmajos bērnības gados luciferiskie un arimaniskie spēki ietekmē cilvēku samērā vāji; būtībā tie darbojas tikai tajā, ko cilvēks ar sevi dara savā apzinātajā dzīvē. Ja tā viņa būtnes daļa, kas ir labāka nekā cita viņa daļa, darbotos viņā pilnā mērā ilgāk nekā pirmajās bērnības dienās, tad viņš nebūtu gatavs pieņemt tās iedarbību tādēļ, ka pretī darbojošies luciferiskie un arimaniskie spēki novājina visu viņa būtni. Fiziskajā pasaulē cilvēkam ir tāda organizācija, ka viņš var panest sevī tiešos garīgās pasaules spēkus tikai tik ilgi, kamēr viņš ir bērnišķīgi mīksts un veidojams. Ja tie spēki, kas ir pamatā orientācijai telpā, balsenes un smadzeņu veidošanai, arī vēlākajā dzīvē paliktu tikpat tieši aktīvi, tad viņš salūztu. Šie spēki ir tik vareni, ka, ja tie darbotos arī vēlāk, mūsu organismam būtu jāiznīkst zem šo spēku svētuma. Cilvēkam ir jāvēršas pie šiem spēkiem tikai tās nodarbošanās dēļ, kas noved viņu apzinātā saistībā ar pārjuteklisko pasauli.

No tā izriet kāda ļoti svarīga doma, ja vien tā tiks pareizi saprasta. Jaunajā Derībā tā ir izteikta ar vārdiem „Ja jūs nekļūsiat kā bērni, jūs nevarat ieiet debesu valstībā!” (Mat. 18,3 un 19,14; Mark.10,15; Lūk. 18,17.) Pajautāsim sev, kas ir cilvēka augstākais ideāls, ja vien pirmīt pateiktais ir pareizi uztverts? Acīmredzot arvien vairāk un vairāk tuvojies tam, ko var nosaukt par apzinātu attieksmi pret spēkiem, kas neapzināti darbojas pirmajos bērnības gados. Tikai ir jāņem vērā, ka cilvēkiem būtu jāsabruk zem šo spēku varas, ja tie vienkārši iesniegtos viņa apzinātajā dzīvē. Tādēļ, lai apgūtu spējas, kas ļauj uztvert augstākās pasaules, ir nepieciešama rūpīga sagatavošanās, lai cilvēks varētu panest to, ko nevar panest parastajā dzīvē.

Rudolf Steiner "Die geistige Führung des Menschen und der Menschheit", GA 15.

Pilns tulkojums izdevniecībā AntropoSofija.